

Gyulafehérvár

Miként a csepp mikrokozmosza tükrözi a tenger tengernyi világát, úgy a történelemben is vannak pillanatok tűnő rövid időszakok, amelyek szűkreszabott tartamuk ellenére is magukba sűrítik, jelképezik nagy néptömegek törekvését és százados folyamatok lényegét.

Mihai Viteazul ideje ilyen pillanat volt.

Az a rövid idő, amelyre annak idején egyesítette a három fejedelemséget — Havasalföldet, Erdélyt és Moldvát —, egyrészt kifejezte a román nép ama törekvését, hogy egységes államban éljen, másrészt pedig emez egység és állam széthullását követő hosszú századokban emlékeztetőül — és egyben serkentőül — szolgált, bizonyítván, hogy ha ez az egyesítés egyszer már megtörtént, akkor megtörténhet a jövőben is.

Erre a nagy pillanatra emlékeztették népünket az erdélyi iskola nagyjai, Gheorghe Șincai, Samuil Micu-Klein és Petru Maior éppen úgy, mint a nagy havasalföldi forradalmár Bălcescu vagy Moldva fiainak legjobbjai, amikor a múlt század második felében újraindították a küzdelmet a fejedelemségek egyesítéséért. Erre a történelmi pillanatra emlékeztek 1918-ban, a világháború végén Fehérvárra összegyűlt néptömegek, hogy a Mihai Viteazul-i hagyaték szellemében kimondják Erdély egyesülését Romániával, s ily módon több mint háromszáz évi küzdelem gyümölcséeként létrehozzák a modern, egységes román államot.

„E nagyszerű események fölemlítése — mondotta ünnepi beszédében pártunk főtitkára, Nicolae Ceaușescu elvtárs — jó alkalom arra, hogy kifejezzük messzeemenő hódolatunkat ama fegyvertények és harcok iránt, amelyeket a századok folyamán nemzetünk legjobbjai, hogy úgy mondjam, a jök közül a legjobbak vittek véghez, illetve folytattak, vérüket hullatva, életüket áldozva a nemzeti és társadalmi szabadság ügyéért, egy erős, szabad és független Románia megteremtéséért!”

Fehérvár és Mihály vajda történelmi tette azonban nemcsak emlékeztető, nemcsak serkentő, hanem sok tekintetben szimbólum is. Egyik szimbólum-töltése a testvériség. A román nép és a hazánkban élő nemzetiségek testvérisége. Történelmi tény, hogy a székelyek Mihai Viteazul seregének derékhadában küzdöttek, és hathatósan hozzájárultak nemcsak az erdély csatatereken aratott diadalaihoz, de Havasalföld — és egyben Bukarest — fölszabadításához, a török hódítóknak a Duna vonalától délre való visszaszorításához. Ilyen értelemben Mihály vajda és a székelyek ezrei elővédékként küzdöttek, egy széles körű összefogás tagjaként az európai kultúra és civilizáció védelmében, a török területablók és pusztítók ellenében. Az évszázadok óta határőrszolgálatot teljesítő, a keleti barbár betolakodókkal szemben gazdag harci tapasztalatokkal rendelkező székelyek szövetségét, hadi erejét a vajda sokra becsülte, ezt több alkalommal is kifejezésre juttatta, s e szövetség főntartásá végett rendeleteiben megerősítette a székelység ősi jogait.

Történelmi tény az is, hogy a szászok egy része, különösen az iparosok és kalmárok, akik az évszázadok során a dunai fejedelemségek lakosságával élénk kereskedelmi kapcsolatokat tartottak fenn, ugyancsak rokonszenvvel viseltettek Mihály vajda iránt, és seregét fegyverrel, élelemmel, egyéb szükséges felszereléssel támogatták.

Méltó szavakkal szolt pártunk főtitkára, népünk vezetője a hajdani erdélyi népek e fegyverbarátságáról és kultúravédő európai missziójáról: „Köztudomású, hogy a székelyek aktívan részt vettek Mihai Viteazul sok csatájában, köztük a neajlovi és a sellemberki ütközetben is, mint ahogy követték Mihai Viteazult az összes román országok — Erdély, Havasalföld és Moldva — egyesítéséért folytatott harcban is. Egyébként jól ismert történelmi igazság, hogy a székelyek együtt harcoltak Ștefan cel Mareval, Petru Rareșsel, valamint Erdély, Havasalföld és Moldva más fejedelmeivel éppúgy, mint ahogyan a szászok és más nemzetiségű lakosok is együtt harcoltak a románokkal... Ez a szolidaritás és közös harc erőteljesen megnyilvánult a bábolnai parasztfölkelésben, a Dózsa György vezette 1514. évi parasztháborúban, majd később a Horia, Cloșca és Crișan vezette nagy parasztfölkelésben és másokban.“

E kétezer éves város szimbólum-jellegének ugyanakkor más üzenete is van a mai kor számára. Joggal emlékeztetett pártunk főtitkára arra, hogy az ősi település „idézi népünk viszontagságos történetét, amelyet az jellemez, hogy mindig igyekeztünk lépést tartani a civilizáció fejlődésével, egyre jobb, egyre méltóbb

életet teremteni magunknak hazánk földjén s egyben hozzájárulni az egész emberiség civilizációjának és haladásának előmozdításához”.

Ebben a vonatkozásban Fehérvár valóban értékes város, és messzemenően igazolja, hogy milyen régi kulturális múltra tekint vissza hazánk, s hogy a különböző korok, népek ősidők óta munkálkodnak e tájék fölvirágoztatásán. Történelmileg ismeretes, hogy a város alapjait az egykori dák település, Apoulon falai alkotják. A római időkben Apulum már ismert és fejlődő helységgé vált. A népvándorlás ezen a tájon is rombolt, de a Gyulák idején épült székesegyház kőművesei még ott találták az egykori római épületek maradványait s a faragott köveket — amelyek ma is láthatók a római katolikus templomban — beépíthették az új építményekbe. Hazánk területén egybként itt létesült az első középkori könyvtár és kódexmásoló műhely. Mondhatni ennek folytatója a ma is főnálló, páratlanul ritka gyűjteménnyel, köztük ősnymtatványokkal, kódexekkel, közel ezeresztendő könyvvel is rendelkező Batthyaneum. Ismeretes az is, hogy több román ősnymtatvány itt jelent meg — román és magyar tudósok, fordítók, nyomdászok, mecénások együttműködésének gyümölcseként —, így 1641-ben az ún. gyulafehérvári evangélium, egy évvel azelőtt káté, majd zoltárfordítások, az Új Testamentum s más jelentős román könyvek. Hogy mennyire európai hírvő volt az eredetileg itt működött, Bethlen Gábor alapította főiskola, arra jellemző, hogy Angliából Basirius, német földről Alsted, Bisterfeld jött ide, és más olyan tudósok tanítottak itt, akiknek annakelőtte nyugaton már nevük volt, könyveik jelentek meg.

Gyulafehérváron régebben is került sor ünnepekre, jubileumokra. Hol ilyen, hol olyan jelleggel. Ez utóbbi ünnepség azonban különbözött a többitől, messzemenően tükrözte a szocializmus korának, a sokoldalúan fejlődő országnak, a román nép és az együttélő nemzetiségek testvériségét, szoros barátságát ápoló Román Kommunista Pártnak a politikáját. Ez megnyilvánult abban, hogy a románok mellett nagyszámú magyar és német dolgozó jelent meg az ünnepségen, és nemzetisége nevében köszöntötte az ünneplő néptömeget, megnyilvánult abban, hogy a kulturális hagyományok folytatójaként a város gazdag új múzeumot avatott, tatarozta műemlékeit, de jelezte a kor szellemét az is, hogy pártunk és államunk vezetői — élükön Nicolae Ceaușescu elvtárrsal — munkalátogatáson jártak az új fehérvári üzemekben, régi iskolákban, termelőszövetkezetekben, s a termelés, oktatás tennivalóiról tanácskoztak. Mint minden ünnep nálunk, úgy a város főnnállásának és a három fejedelemség első egyesítésének évfordulója is egyben a munka, a dolgozó ember ünneplése is volt. Ebben a szellemben mondotta pártunk főtítkára:

„Kegyelettel adózhatunk, ünnepélyesen megfogadva — mindazok emlékére, akik életüket áldozták —, hogy mindent megteszünk a szocializmus és kommunizmus romániai diadaláért, az egész nép, nemzetiségre való tekintet nélkül, az összes honpolgárok párt körüli egységéért, szocialista hazánk függetlenségéért és szuverenitásáért.”

KORUNK

Aradits László fémdomborítása